

UNIVERSITATEA DE VEST TIMIȘOARA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE DREPT

RECUNOAȘTEREA VINOVĂȚIEI
ȘI IMPLICAȚIILE SALE ÎN DREPTUL
PENAL ȘI PROCESUAL PENAL ROMÂN

R E Z U M A T

Conducător științific
Prof. univ. dr. VIOREL PAȘCA

Doctorand
BALAȘ LUCIAN

Timișoara
2018

Premisa normativă

Data de 1 februarie 2014 marchează un moment de referință în evoluția sistemului de drept penal din România. După aproximativ 45 de ani de la ultima mare intervenție legislativă în această materie, această dată reprezintă intrarea în vigoare a Codului penal și a Codului de procedură penală, moment așteptat cu deosebit interes atât de practicieni, teoreticieni, cât și de societatea civilă în general.

Noul Cod de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010 a adus o serie de modificări substanțiale în reglementarea procesului penal, introducând printre altele și o serie de instituții cu caracter de noutate față de reglementările anterioare, cu intenția declarată de adaptare a normelor procesual penale la realitățile vieții juridice actuale, apreciindu-se că analiza aplicării normelor Codului de procedură din 1968 a relevat *„lipsa de celeritate a desfășurării proceselor penale în general, neîncrederea justițiabililor în actul de justiție și costurile sociale și umane semnificative, traduse în consumul ridicat de resurse de timp și financiare. Toate aceste aspecte au dus la instaurarea unui climat de neîncredere în eficiența actului de justiție penală”*.

A fost consacrat astfel, pentru prima oară în sistemul de drept procesual penal românesc, conceptul de justiție negociată, prin introducerea în art. 478-488 Cod procedură penală a instituției acordului de recunoaștere a vinovăției, cu intenția declarată de legiuitor de reducere a duratei proceselor și simplificare a procedurilor judiciare penale, alăturându-se astfel tendințelor din mai multe țări europene ca Germania, Franța, Belgia sau Grecia, care au adoptat la rândul lor în legislația națională, proceduri care sunt similare sau asemănătoare cu instituția acordului de recunoaștere a vinovăției.

Această nouă instituție a fost punctul de plecare pentru elaborarea acestei lucrări, tocmai caracterul de noutate în peisajul dreptului penal determinând nevoia unei analize aprofundate a acestei instituții, raportat la geneza și evoluția ei în timp în cadrul legislațiilor continental europene și nord-americe, controversile ce au însoțit-o, efectele avute asupra desfășurării procesului penal și modul în care a fost transpusă în legislația națională.

Din această perspectivă, instituția acordului de recunoaștere a vinovăției s-a dorit a fi punctul central al acestei teze, lucrarea dorindu-se a fi un instrument pentru o înțelegere aprofundată a conceptului de justiție negociată, dincolo de analiza strictă a dispozițiilor legale reglementate în art. 478-488 Cod procedură penală.

Din perspectiva premisei normative, se cuvine a menționa că la aproape un an de la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală, mai exact la data de 7 aprilie 2015, instanța de control constituțional intervine decisiv în reglementarea dispozițiilor legale referitoare la acordul de recunoaștere a vinovăției, constatând inechitatea procedurii instituite prin art. 478-488 Cod procedură penală, din perspectiva persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente.

A fost însă doar începutul unei serii de intervenții a instanței de control constituțional cu privire la această nouă instituție, având drept rezultat o modificare legislativă importantă în cursul anului 2016.

În luna mai 2016 a fost adoptată Ordonanța de urgență numărul 18/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru completarea art. 31 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară. Acest act normativ pe lângă intenția declarată în expunerea de motive de a armoniza legislația procesual penală cu deciziile Curții Constituționale, aduce și o serie de modificări substanțiale procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției pe care doar le vom enumera, urmând ca ele să fie analizate pe parcursul acestei lucrări: posibilitatea încheierii acordului cu și de către inculpați minori; majorarea substanțială a limitei maxime de pedeapsă ca și condiție pentru încheierea acordului de la 7 la 15 ani închisoare; inculpatul beneficiază de reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei închisorii și de reducerea cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei amenzii; pentru inculpații minori se va ține seama de aceste aspecte la alegerea măsurii educative; în cazul măsurilor educative privative de libertate, limitele perioadelor pe care se dispun aceste măsuri, prevăzute de lege, se reduc cu o treime; procedura de soluționare devine contradictorie și implică participarea și a persoanei vătămate; apelul poate fi declarat de oricare dintre părți și de persoana vătămată și în fine apelul nu mai este limitat la felul și cuantumul pedepsei ori la forma de executare a acesteia.

După cum se poate observa, unele dintre aceste modificări sunt substanțiale față de reglementarea intrată inițial în vigoare la 1 februarie 2014 și marchează o schimbare de politică penală a legiuitorului cu privire la această instituție. Lucrarea analizează pe larg modificările referitoare la acordul de recunoaștere a vinovăției cu intenția declarată de a încerca să anticipeze impactul acestor modificări asupra activității organelor judiciare.

Oricât de vast ar fi un material de cercetare centrat pe conceptul de justiție negociată, acesta ar fi fost incomplet fără o analiză amănunțită a conceptului de

recunoaștere a vinovăției, a celui „guilty plea” care însoțește întotdeauna eventualul acord încheiat între procuror și inculpat, putând avea însă și o existență independentă de acesta.

Pentru acest motiv, lucrarea analizează în detaliu și procedura instituită de dispozițiile art. 374 alin. 4, art. 375 și respectiv art. 396 alin. 10 Cod procedură penală, referitoare la procedura de judecată în cazul recunoașterii învinuirii.

Spre deosebire de acordul de recunoaștere a vinovăției introdus prin noul Cod de procedură penală, această instituție nu are un caracter de noutate, o reglementare similară existând și în vechiul Cod de procedură penală. Până la sfârșitul anului 2010 legiuitorul român a ales să valorifice atitudinea pozitivă a inculpatului, de recunoaștere integrală a săvârșirii faptelor pentru care a fost trimis în judecată, doar pe planul dreptului material, ca o circumstanță atenuantă sau o împrejurare ce putea fi valorificată cu prilejul individualizării pedepselor. Această modalitate de valorificare a unei atitudini cooperante din partea acuzatului, nu era nici pe departe un caz singular în sistemul de drept european, la data elaborării Codului penal din 1969 acest sistem fiind larg răspândit în legislațiile penale de pe vechiul continent. Desigur, de-a lungul timpului, s-a constatat că în numeroase cazuri, deși acuzatul recunoștea integral învinuirile aduse, din punct de vedere al dreptului procesual penal era necesară în continuare în principiu, readministrarea integrală a probatoriului din faza de urmărire penală în fața instanței de judecată ca o garanție a respectării drepturilor inculpatului la un proces echitabil, drept la care inculpatul nu avea posibilitatea să renunțe. În mod evident, această procedură putea genera lipsa de celeritate a proceselor penale, creând neajunsuri atât părților implicate cât și celorlalți participanți la procesul penal și nu în ultimul rând generând și un cost suplimentar nejustificat în administrarea justiției.

Cu intenția declarată de a implementa o serie de măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor și ca răspuns și la schimbările de optică din marile sisteme de drept la nivel european, prin Legea nr. 202/2010 a fost introdusă o întreagă procedură de judecată în cazul recunoașterii vinovăției, reglementată de dispozițiile art. 320¹ Cod procedură penală 1968. Această modificare legislativă a anticipat doar soluțiile introduse de Noul Cod de procedură penală intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014 care aduce ca element de noutate în plus față de procedura de judecată în cazul recunoașterii vinovăției și acordul de recunoaștere a vinovăției.

Obiectivele lucrării

Necesitatea aducerii controverselor în prim planul dezbaterii juridice a constituit elementul de geneză al ideii ce stă la baza acestei lucrări. Acordul de recunoaștere a vinovăției nu este o instituție „liniștită” a procedurii penale. Așa cum am pe parcursul lucrării, din contră, a produs foarte multă agitație și controverse, atât la nivel legislativ și jurisprudențial, cât și în literatura de specialitate.

Având în vedere o evoluție atât de controversată și faptul că în această evoluție recunoașterea sau nerecunoașterea posibilității unui acuzat de a-și recunoaște vinovăția și eventual de a ajunge la un acord cu organele judiciare, impunerea de limitări sau, din contră, respingerea unor limitări, a despărțit și desparte și acum sisteme de drept, ne-am îngăduit o simplă dar esențială întrebare: oare a înțeles cu adevărat legiuitorul român ce a reglementat? Această opțiune a legiuitorului român reprezintă rezultatul unui efort conștient de reorientare a sistemului român spre un nou sistem procedural de soluționare cu celeritate a cauzelor sau ne aflăm în fața unei simple calchieri de text fără o reală conștientizare a semnificațiilor sale?

Obiectivele acestei lucrări au fost astfel multiple.

În primul rând acela de a arăta că instituția justiției negociate, dincolo de a fi un mijloc expeditiv de soluționare a cauzelor penale, este un concept ce reflectă o cultură procesuală, o întreagă filosofie a procesului penal, o mentalitate. Putem spune chiar o civilizație cu un anumit sistem de valori.

Acceptarea unei recunoașteri a vinovăției din partea acuzatului, atribuirea de efecte procesuale și din perspectiva dreptului material unei astfel de conduite, a constituit, putem spune, principala linie de demarcație între sistemele de drept continentale și cele anglo-americeane. Poate surprinzător, în prezent, tocmai când se părea că sistemele de drept se conciliază prin adoptarea pe scară largă a *plea-bargain*-ului în majoritatea legislațiilor penale, în țara de origine se înmulțesc presiunile pentru renunțarea la acest sistem. Vom asista în viitor la o nouă separare bazată pe această instituție?

Unul din obiectivele propuse în elaborarea prezentei teze, este tocmai de acela de a suplini lipsa dezbaterilor la care făceam referire anterior, prin prezentarea cât mai obiectivă a argumentelor care au stat la baza atât a introducerii instituției justiției negociate cât și a contestării ei uneori chiar vehemente. Norma legală însăși nu poate fi niciodată suficientă; gândirea oamenilor care o aplică este esențială. Acești oameni au un rol esențial în păstrarea sau respingerea normei, în construirea identității funcționale a regulilor și

instituțiilor juridice pe care aceasta le reglementează. Or, pentru a putea proceda în acest sens, o bună cunoaștere a istoriei, a evoluției, a controverselor care au însoțit acest concept este indispensabilă și voi încerca să îmi aduc contribuția la o mai bună cunoaștere a acestei instituții.

Un alt obiectiv a fost acela de a facilita aplicarea în practică atât a instituției acordului de recunoașterea a vinovăției cât și a procedurii de judecată în situația recunoașterii învinuirii. Trebuie menționat că aceste proceduri au merite incontestabile, aspecte care pot fi deja constatate în perioada scursă de la implementarea în primă formă a art. 320¹ din Codul de procedură penală din 1969 prin modificarea impusă prin Legea nr. 202/2010. Dacă acestea însă măresc riscul arbitrariului, al superficialului în soluționarea cauzelor penale pe baza unei proceduri simplificate, acestea pot fi contracarate printr-o mai bună pregătire a practicienilor și chiar și prin simpla conștientizare că aceste riscuri există.

Succesul pe termen lung al acestei veritabile schimbări în filozofia dreptului procesual penal român, va depinde în mare măsură de oamenii care sunt chemați să pună în aplicare aceste proceduri. Atât timp cât aceste proceduri vor fi aplicate cu bună-credință de judecători, procurori, avocați, părți și alți participanți la procesul penal, nu există nici un motiv pentru ca scopul propus să nu fie atins.

În egală măsură, dincolo de prezentarea strictă a subiectului, lucrarea urmărește și un obiectiv indirect.

Lucrarea nu se adresează strict teoreticienilor și practicienilor dreptului, ci se dorește a fi un instrument la dispoziția publicului larg pentru înțelegerea unui sistem judiciar cu totul nou. Dincolo de norme, mentalitățile și predispozițiile individuale ale actorilor justiției penale formează un element esențial al culturii procesuale. Din această cauză, o cultură procesuală poate fi schimbată doar prin schimbarea mentalităților. Și, este cert că România trebuie să facă o schimbare obligatorie de mentalitate: abandonarea unor idei impuse de modelul socialist.

Dacă societatea civilă, mass-media, politicienii nu vor ajunge să accepte acest nou concept de negociere între procuror și inculpat, este greu de crezut că aceste norme procesual penale vor avea un viitor în sistemul judiciar din România. Acesta este și motivul pentru care s-a urmărit ca teza elaborată să folosească un limbaj accesibil și persoanelor fără studii juridice, sau altfel spus beneficiarilor sistemului de justiție penală.

Conținutul lucrării

Inițial, la alegerea temei acestei lucrări științifice, ne-am propus ca obiectul de cercetare să îl constituie instituția acordului de recunoaștere a vinovăției așa cum a fost reglementat în dispozițiile art. 478-488 Cod procedură penală, motivat tocmai de noutatea acestui concept în dreptul procesual penal român.

Ulterior, după formularea obiectivelor lucrării am realizat că o cercetare axată doar pe această instituție ar fi incompletă și aceasta deoarece, dacă această nouă procedură presupune în mod necesar o recunoaștere voluntară a vinovăției din partea unei persoane împotriva căreia se formulează o acuzație în materie penală, reciproca nu este valabilă, această conduită procesuală de recunoaștere a învinuirii putând să existe și independent. De altfel, dacă conceptul de justiție negociată este o creație a jurisprudenței de dată relativ recentă, mărturisirea din parte acuzatului a existat încă de la începuturile sistemelor de drept.

Acesta a fost motivul pentru care am ales să extind obiectul de cercetare astfel încât să cuprindă și procedura de recunoaștere a învinuirii reglementată de dispozițiile art. 374 alin. 4, art. 375 și respectiv art. 396 alin. 10 Cod procedură penală.

Deși lucrarea s-a axat în principal pe aceste reglementări cu caracter procedural, pe parcursul cercetării s-a încercat analizarea și a conceptul de vinovăție din dreptul penal material, așa cum este reglementat în art. 16 din Codul penal.

Pornind de la obiectivele lucrării și delimitând astfel obiectul de cercetare a rezultat astfel tema acestei teze de doctorat și anume „Recunoașterea vinovăției și implicațiile sale în dreptul penal și procesual penal român”.

Metoda de cercetare a fost cea comparativă.

Ca și în transplanturile medicale de altfel, ipotezele de transplant legal presupun un sistem care oferă și un sistem care preia. Analiza unui asemenea transplant trebuie așadar să prezinte comparativ cele două sisteme pentru a putea concluziona asupra compatibilității instituției cu sistemul de preluare. În consecință, pentru a înțelege sistemul de justiție negociată suntem nevoiți să cunoaștem semnificațiile acestuia în sistemul de origine. Nu putem analiza direct semnificațiile în sistemul român pentru că acest concept nu este rezultatul unei evoluții a culturii procesuale din România, ci a fost preluat direct, așa cum a rezultat acesta din evoluția sistemului de origine. Suntem nevoiți astfel să înțelegem identitatea sa funcțională în acest din urmă sistem.

În al doilea rând, trebuie să înțelegem cultura procesuală a sistemului român, pentru a vedea dacă acesta este pregătit să susțină aplicarea în practică sistemul de *plea-bargaining*. În funcție de această analiză vom putea înțelege semnificațiile regulii în sistemul român, în calitatea acestuia de sistem de preluare, și anume dacă este vorba de o simplă copiere de text sau de o veritabilă preluare a unei noi mentalități.

În ceea ce privește planul tezei de doctorat, într-un prim capitol este analizată vinovăția, pornind de la conceptul de vinovăție. Am observat încă de la început că vinovăția este un concept care nu se circumscrie exclusiv dreptului penal și nici măcar științei dreptului în general și pentru o înțelegere a acestei noțiuni se cuvine a o privi coroborat cu perspectiva oferită de alte științe.

S-a încercat analizarea noțiunii de vinovăție și a celor doi factori care o caracterizează, conștiința sau factorul intelectual și voința sau factorul volitiv prin raportare și la evoluția istorică a conceptului de *mens rea*. Lucrarea continuă cu o analiză amplă a formelor vinovăției așa cum sunt ele reglementate în prezent în dispozițiile art. 16 din Codul penal.

Acest prim titlu are rolul de a introduce cercetarea propriu-zisă, cuprinsă în capitolul al II-lea, care are ca obiect recunoașterea vinovăției. Cercetarea a vizat conceptul de *guilty-plea*, evoluția sa istorică, având ca punct de pornire constatare că societatea contemporană a ajuns să asocieze noțiunea de recunoaștere a vinovăției cu instituția acordului de recunoaștere a vinovăției, împrejurare determinată în principal de proporția covârșitoare a proceselor penale soluționate în prezent utilizând această formă de justiție negociată în statul de origine, în speță Statele Unite ale Americii. Această afirmație este în prezent tot mai valabilă și pe bătrânul continent, legislațiile europene fiind seduse de aparenta eficiență a sistemului nord-american

În a doua secțiune a acestui capitol s-a urmărit evoluția istorică a acestui concept, de la primele forme de justiție negociată, până la apariția *plea-bargaining*-ului. Lucrarea analizează de asemenea distinct și reacția inițială a sistemului judiciar față de această procedură, până la momentul în care se extinde și capătă proporțiile unui adevărat fenomen.

În continuare, lucrarea a încercat să elaboreze o analiză a reglementărilor actuale existente în principalele sisteme de drept de pe mapamond cu scopul de a putea oferi dacă nu soluții, cel puțin o direcție generală pentru eliminarea disfuncționalităților constatate în implementarea acordului de recunoaștere a vinovăției în sistemul de drept din țara noastră. Acest obiectiv a pornit de la constatarea că aceste probleme sistemice ale unei instituții cu

care suntem puțin familiarizați, provin dintr-o încercare mai puțin reușită de transpunere a unor elemente din legislațiile străine în legislația națională, făcând abstracție de specificul sistemului de drept penal, procesual penal și constituțional românesc. Astfel de dificultăți nu sunt însă limitate doar la țara noastră, majoritatea sistemelor de drept continental europene confruntându-se la un moment sau altul cu asemenea probleme ulterior momentului introducerii conceptului de justiție negociată în legislațiile naționale.

S-a încercat astfel în această secțiune o prezentare a cinci mari sisteme de drept în care recunoașterea vinovăției beneficiază de o consacrare legislativă și de proceduri bine definite: statul de origine (Statele Unite ale Americii), trei state de pe continentul european (Germania, Italia și Franța), dintre care unul fiind chiar primul care a adoptat un astfel de sistem și un stat de pe un al treilea continent (Argentina). Nu am dorit să lăsăm impresia că sistemul justiției negociate este unul unanim acceptat în prezent de statele dezvoltate ale lumii. Dimpotrivă, el este în continuare contestat cu vehemență mai ales în mediul academic, însă efectul pare a fi mai degrabă contrar. Cu cât se înmulțesc criticile doctrinei juridice, practicienii uzează parcă cu disperare de această nouă instituție cu scopul probabil de a reduce stocul de dosare înainte ca vocile critice să prevaleze și să ducă la modificări legislative de substanță. În țara noastră pe fondul cvazi-absenței unor astfel de critici, cu excepția notabilă a poziției Curții Constituționale, legiuitorul a ales să extindă sfera de aplicare a acordului de recunoaștere a vinovăției, încurajând astfel implementarea sistemului justiției negociate. Efectele acestei politici sunt la data elaborării acestei lucrări, greu de anticipat, însă am încercat pe parcursul următoarelor două capitole să identificăm cel puțin anumite tendințe.

După această analiză de drept comparat, autorul a încercat definirea noțiunii de recunoaștere a vinovăției, ca o recunoaștere integrală din partea unui suspect a stării de fapt și a încadrării juridice reținute de organul de urmărire penală în sarcina sa și asumarea responsabilității pentru consecințele faptei sale. Doar în cazul în care toate aceste condiții sunt îndeplinite putem vorbi de o recunoaștere totală a vinovăției de către o persoană acuzată de săvârșirea unei fapte prevăzută de legea penală. Ar fi însă greșit să tragem concluzia din această definiție că doar o astfel de formă de recunoaștere este de natură să producă efecte juridice, în fapt și formelor de recunoaștere incompletă fiindu-le recunoscută o astfel de valență.

Ultima secțiune a acestui al doilea capitol analizează diversele forme de recunoaștere a vinovăției: recunoașterea judiciară și extrajudiciară; recunoașterea integrală

și recunoașterea parțială; recunoașterea expresă și recunoașterea tacită și recunoașterea voluntară și recunoașterea nevoluntară.

Al treilea capitol al lucrării se concentrează pe implicațiile recunoașterii vinovăției în planul dreptului material. S-a intenționat în prima secțiune realizarea unei paralele între Codul penal din 1969 și cel actual pentru a putea avea o imagine de ansamblu a acestei instituții raportat la efectele sale din perspectiva individualizării pedepselor, a reținerii circumstanțelor atenuante și a reducerii obligatorii a limitelor de pedeapsă.

Capitolul analizează apoi în detaliu efectele recunoașterii vinovăției pe trei secțiuni: efectele recunoașterii vinovăției din perspectiva individualizării judecării a pedepsei; efectele recunoașterii vinovăției din perspectiva reținerii circumstanțelor atenuante și în fine, reducerea limitelor de pedeapsă.

Ultima parte a tezei, vizează efectele recunoașterii vinovăției din perspectiva dreptului procesual penal. După o scurtă analiză a modificărilor legislative introduse prin Ordonanța de urgență nr. 18/2016 sunt analizate distinct cele trei forme principale în care acest concept își găsește o consacrare legislativă în Codul de procedură penală actual: procedura abreviată a judecării în cazul recunoașterii învinuirii; procedura în cazul necontestării probelor administrate în cursul urmăririi penale și acordul de recunoaștere a vinovăției.

CONCLUZII

Încă din momentul apariției primelor forme de organizare a comunităților umane a fost recunoscută necesitatea stabilirii unui set de norme, de reguli de conduită, care aveau menirea de a asigura atât stabilitatea, progresul societății în aceste faze incipiente, cât și de asemenea siguranța membrilor săi. De la Codul lui Hammurabi, scris în jurul anului 1760 î. Hr. în timpul regelui babilonian al cărui nume rămâne astfel în memoria, și până în prezent acest set de reguli îmbracă forma impunerii unor obligații de a face sau de a nu face. Cât timp comunitățile la care făceam referire rămân restrânse din punct de vedere al numărului de indivizi care o compun, atât elaborarea cât și respectarea normelor au în principiu un caracter consensual. Pe măsură ce societățile se dezvoltă însă, respectarea voluntară a regulilor acceptate de majoritate nu mai reprezintă o garanție suficientă, pasul următor fiind impunerea unui set de sancțiuni specifice în caz de nerespectare a acestora, moment care coincide cu apariția dreptului penal așa cum îl recunoaștem în prezent.

Desigur, stabilirea unor sancțiuni rămânea fără efect dacă nu ar fi existat un mijloc instituțional, o autoritate responsabilă de aplicarea acestora în situația în care o încălcare a normei de drept penal era constatată. Dacă în primele momente această funcție era exercitată de conducătorul colectivității, pe măsură ce numărul de norme și complexitatea acestora crește, nevoia existenței unei autorități distincte, cu atribuții exclusiv de judecată începe să fie general acceptată.

Jusitia și veritas, sunt două concepte pe cât de abstracte, pe atât de familiare oricărei ființe umane. Importanța lor este recunoscută și înțeleasă în același timp de orice persoană, indiferent de vârstă, origine sau statut social, independent de momentul istoric la care s-au raportat. Nevoia de dreptate reprezintă pentru membrul cetății, cea mai importantă necesitate, surclasându-le pe toate celelalte. Indiferent cât de precară ar fi situația materială a unei persoane, indiferent cât de grave ar fi problemele sale în interiorul familiei, un om confruntat cu o nedreptate, va urmări în primul rând recunoașterea și îndreptarea acesteia, indiferent câte alte sacrificii ar fi nevoit să facă pentru a le obține. Dreptatea nu a putut fi disociată niciodată de noțiunea de „putere”, puterea de a face dreptate fiind pe parcursul istoriei privită ca o abilitate ce impune un respect absolut. În acest sens, Blaise Pascal, afirma încă din secolul XVII că: *„Dreptatea fără putere este neputincioasă, puterea fără dreptate este tiranică. Dreptatea fără putere este contestată... puterea fără dreptate este învinuită. Așadar puterea și dreptatea trebuie așezate laolaltă... încât ceea ce e drept să fie puternic și ceea ce e puternic să fie drept...”*.

Justiția este astfel un mecanism *sine qua non* al statului de drept, care se realizează însă prin oameni, pentru oameni, fiind un serviciu de interes public, astfel că numai printr-un sistem judiciar independent, calitativ și eficient este garantată respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În lipsa justiției, de oricâte drepturi s-ar bucura un cetățean, recunoscute prin oricâte edicte, legii, cutume, acestea nu ar reprezenta nimic altceva decât niște forme fără fond.

Scopul procesului penal a fost și rămâne aflarea adevărului într-o cauză determinată, fiind de altfel recunoscut ca atare și în conținutul art. 5 Cod procedură penală actual, care are următorul conținut: *“Organele judiciare au obligația de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului”*. Acțiunea penală urmărește la rândul său tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni.

Acesta este poate motivul pentru care modul în care au fost transpuse în legislațiile naționale dispozițiile referitoare la judecata abreviată și la procedura în cazul acordurilor

de recunoaștere a vinovăției, cunoaște diferențe semnificative, analizate în secțiunea dedicată elementelor de drept comparat. Deosebirea față de reglementarea din statul de origine se raportează în principal la rolul judecătorului în aceste proceduri, limitarea acestora la anumite categorii de infracțiuni, fiind excluse de regulă cele de o gravitate sporită sau chiar medie, garanțiile procesuale oferite inculpatului și exemplele pot continua.

În ceea ce privește țara noastră, încă de la începutul acestei lucrări ne-am propus să ne aplecăm asupra unor întrebări. În concret, având în vedere o evoluție atât de controversată și faptul că în această evoluție recunoașterea sau nerecunoașterea posibilității unui acuzat de a-și recunoaște vinovăția și eventual de a ajunge la un acord cu organele judiciare, impunerea de limitări sau, din contră, respingerea unor limitări, a despărțit și desparte și acum sisteme de drept, mi-am îngăduit o simplă dar esențială întrebare: oare a înțeles cu adevărat legiuitorul român ce a reglementat? Această opțiune a legiuitorului român reprezintă rezultatul unui efort conștient de reorientare a sistemului român spre un nou sistem procedural de soluționare cu celeritate a cauzelor sau ne aflăm în fața unei simple calchieri de text fără o reală conștientizare a semnificațiilor sale?

La finalul acestui demers, considerăm că răspunsul la aceste întrebări ar trebui să fie acela că legiuitorul român a depus cel puțin diligențele necesare pentru a se asigura că forma inițială a acestor instituții nu este doar o transpunere a unui text legal existent deja într-o legislație străină. Analiza elementelor de drept comparat relevă diferențe semnificative față de toate sistemele europene analizate și nu numai. A existat o încercare de adaptare a instituției acordului de recunoaștere a vinovăției în primul rând la specificul dreptului penal material român, dar și o încercare de armonizare cu ansamblul procedurii penale nou instituite prin Codul de procedură penală intrat în vigoare la 1 februarie 2014. Astfel de diferențe notabile există raportat la condițiile de încheiere a unor astfel de acorduri, raportat în principal la natura și gravitatea infracțiunilor care se circumscriu unui astfel de demers, caracterul contradictoriu al procedurii în fața instanței de judecată, caracterul devolutiv al căii de atac și exemplele pot continua.

La momentul elaborării acestor concluzii, având avantajul trecerii unei perioade de aproape patru ani de la intrarea în vigoare a noilor dispoziții procesual penale, constatăm însă cu oarecare surprindere că instituția acordului de recunoaștere a vinovăției este un eșec, cel puțin parțial. Această concluzie este justificată de numărul deosebit de redus în care în practică au fost încheiate astfel de acorduri.

Am încercat pentru exemplificare să strângem o serie de date statistice raportat la ponderea acestui tip de cauze în totalul cauzelor penale cu care au fost sesizate instanțele de judecată în perioada 1 februarie 2014 – 1 februarie 2018, la nivelul instanței în cadrul căreia autorul acestei lucrări își desfășoară activitatea. Astfel, la nivelul Judecătoriei Arad, instanță cu competență materială generală în materie penală, în acest interval calendaristic au fost înregistrate un număr total de 15.833 de dosare. Dintre acestea, un număr de 76 au avut ca obiect sesizarea instanței cu un acord de recunoaștere a vinovăției, adică un procent de 0,48%.

Defalcat pe ani, datele se prezintă în felul următor: în anul 2014, primul an al noilor dispoziții procedurale, au fost înregistrate un număr de 2929 de cauze penale pe rolul Judecătoriei Arad, din care doar 8 dosare vizau acorduri de recunoaștere a vinovăției, adică un procent de: 0,27%. În anul 2015 din totalul de 3501 cauze penale, un număr de 28 reprezentau sesizarea instanței cu acorduri de recunoaștere a vinovăției, adică un procent de 0,79%. În anul 2016, la un volum total de 4295 dosare penale, acordurile reprezentau 0,55%, mai exact un număr de 24 de dosare. Anul 2017 marchează chiar o scădere a acestei ponderi, dintr-un număr de 4816 dosare nou înregistrate în materie penală, doar 16 constituind astfel de acorduri. În fine, în primele luni ale anului 2018, până în prezent nu a fost înregistrat nici un astfel de dosar.

Pentru a diminua riscul ca aceste date să prezinte doar o situație izolată față de dinamica existentă la nivelul întregului sistem judiciar, am decis să extind colectarea datelor statistice la nivelul întregii Curți de Apel Timișoara și a instanțelor arondate acesteia. Datele obținute confirmă tendințele constatate anterior. Astfel, în anul 2014, din totalul de 20049 de cauze penale înregistrate pe rolul acestor instanțe un număr de 227 reprezentau sesizarea instanței cu acorduri de recunoaștere a vinovăției, adică un procent de 1,13%. În anul 2015, din totalul de 18552 de cauze penale, 305 aveau acest obiect, adică 1,64%. Anii 2016-2017 relevă un trend descendent: 0,67 % în anul 2016 (182 de astfel de cauze din totalul de 26820) și, respectiv 0,70% (202 cauze din totalul de 28723).

Avem astfel certitudinea că aceste rezultate statistice confirmă o imagine existentă la nivelul întregului sistem judiciar din țara noastră, nefiind un caz izolat, aceste date fiind cele care ne-au îndreptățit să facem afirmația referitoare la eșecul implementării acestei noi instituții. Pe de altă parte nici tendințele rezultate din analiza acestor indicatori nu prevăd o îmbunătățirea a situației, cel puțin pe termen scurt, cu atât mai mult cu cât se pare tendința este contrară, de scădere, în ultima perioadă.

Față de aceste constatări, s-ar impune cel puțin încercarea de a oferi o serie de justificări pentru acest eșec.

Un prim răspuns ar putea să fie oferit de caracterul de noutate al acestor dispoziții procesual penale. S-ar putea însă aprecia că o perioadă de patru ani de zile ar fi trebuit să fie suficientă pentru disiparea acestui efect. În realitate însă, se poate cu ușurință constata că în acest interval instituția acordului de recunoaștere a vinovăției a fost într-o permanentă transformare. De la primele intervenții ale instanței de control constituțional, la modificările legislative introduse prin O.U.G. nr. 18/2016, la deciziile pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în procedura de soluționare a recursurilor în interesul legii sau a dezlegării unor chestiuni de drept, toate au generat o stare de instabilitate legislativă resimțită atât de practicieni cât și de potențialii beneficiari ai acestor dispoziții. Nu trebuie omis faptul că aceste modificări nu au reprezentat ajustări fine ale procedurii, ci au constituit modificări substanțiale ale chiar principiilor care guvernau instituția justiției negociate. Trecerea de la o procedură esențialmente necontradictorie la una cu elemente certe de contradictorialitate, este doar un exemplu în acest sens.

Un alt factor ar putea să îl constituie complexitatea procedurii de negociere, care presupune o serie de avize ale procurorului ierarhic superior atât la inițierea cât și la finalizarea acordului, încuviințarea reprezentatului legal în cazul inculpaților minor, de asemenea în doi timpi și exemplele pot continua.

În fine, apreciem că și ansamblul condițiilor de formă și de fond pe care trebuie să le îndeplinească conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției, este de natură să descurajeze potențialii beneficiari. Multitudinea de aspecte care trebuie negociate, de la pedeapsa principală, pedeapsa complementară sau accesorie, individualizarea modalității de executare a acestora, măsurile de supraveghere în unele cazuri, obligațiile de a face sau nu face care trebuie în mod obligatoriu impuse inculpatului și implicit și negociate, determină un efort considerabil din partea ambelor părți și presupune și un consum însemnat de timp.

Cu toate acestea, în opinia noastră, nici unul dintre acești trei factori luați individual sau corobați nu a fost determinant în lipsa de interes pentru noua procedură a justiției negociate. În opinia noastră, cercetarea efectuată pe parcursul acestui demers vine să confirme una din ipotezele de la care am plecat în momentul de debut al acestei lucrări.

Mai exact, spunem în introducere că instituția justiției negociate, dincolo de a fi un mijloc expeditiv de soluționare a cauzelor penale, este un concept ce reflectă o cultură procesuală, o întreagă filosofie a procesului penal, o mentalitate. Putem spune chiar o civilizație cu un anumit sistem de valori. Dincolo de norme, mentalitățile și predispozițiile individuale ale

actorilor justiției penale formează un element esențial al culturii procesuale. Din această cauză o cultură procesuală poate fi schimbată doar prin schimbarea mentalităților.

Din acest motiv, această lucrare nu se adresează strict teoreticienilor și practicienilor dreptului ci ne exprimăm speranța că va constitui un instrument la dispoziția publicului larg pentru înțelegerea unui sistem judiciar cu totul nou.

Cuvinte cheie: recunoașterea vinovăției, evoluție istorică, echitatea procedurii, acord de recunoaștere a vinovăției

CUPRINS

ARGUMENT	1
CAPITOLUL I	
VINOVĂȚIA	22
1.1. Conceptul de vinovăție	22
1.1.1. Noțiunea de vinovăție	24
1.1.2. Conștiința sau factorul intelectual	25
1.1.3. Voința sau factorul volitiv	26
1.2. Evoluția istorică a conceptului <i>mens rea</i>	28
1.3. Formele vinovăției	31
1.3.1. Intenția	31
1.3.1.1. Intenția directă	32
1.3.1.2. Intenția indirectă	33
1.3.1.3. Alte modalități ale intenției	34
1.3.2. Culpa	35
1.3.2.1. Culpa cu prevedere	35
1.3.2.2. Culpa fără prevedere	36
1.3.2.3. Alte modalități ale culpei	38
1.3.3. Praeterintenția	39
CAPITOLUL II	
RECUNOAȘTEREA VINOVĂȚIEI	
2.1. Considerații preliminare	41
2.1.1. Ce este <i>plea-bargaining</i> -ul	42
2.1.2. Evoluția procedurii de drept comun în fața unui juriu	43
2.1.3. De ce <i>plea-bargaining</i> ?	45
2.2. Evoluție istorică	49
2.2.1. Primele forme de justiție negociată	55
2.2.2. Aparția <i>plea-bargaining</i> -ului	58
2.2.3. Reacția inițială a sistemului judiciar față de <i>plea-bargaining</i>	60
2.2.4. Extinderea <i>plea-bargaining</i> -ului	62
2.3. Aspecte de drept comparat	70
2.3.1. Sistemul de drept al Statelor Unite ale Americii	72
2.3.2. Germania	75
2.3.3. Italia	80
2.3.4. Franța	83
2.3.5. Argentina	87
2.4. Noțiunea de recunoaștere a vinovăției	90
2.5. Forme ale recunoașterii vinovăției	93
2.5.1. Recunoașterea judiciară și extrajudiciară	93
2.5.2. Recunoașterea integrală și recunoașterea parțială	98
2.5.3. Recunoașterea expresă și recunoașterea tacită	102
2.5.4. Recunoașterea voluntară și recunoașterea nevoluntară	105

CAPITOLUL III

IMPLICAȚIILE RECUNOAȘTERII VINOVĂȚIEI ÎN DREPTUL PENAL MATERIAL

3.1. Dispozițiile legale relevante anterior intrării în vigoare a noului Cod penal	107
3.2. Efectele recunoașterii vinovăției din perspectiva individualizării judicării a pedepsei	110
3.3. Efectele recunoașterii vinovăției din perspectiva reținerii circumstanțelor atenuante	115
3.4 Reducerea limitelor de pedeapsă	118
3.4.1. Dispoziții prevăzute în Codul penal și de procedură penală	118
3.4.2. Dispoziții prevăzute în legi speciale	124

CAPITOLUL IV

EFECTELE RECUNOAȘTERII VINOVĂȚIEI DIN PERSPECTIVA DREPTULUI PROCESUAL PENAL

4.1. Modificările legislative introduse prin Ordonanța de urgență nr. 18/2016	131
4.2. Procedura abreviată a judecării în cazul recunoașterii învinuirii	138
4.3. Procedura în cazul necontestării probelor administrate în cursul urmăririi penale	147
4.4. Acordul de recunoaștere a vinovăției	149
4.4.1. Titularii acordului de recunoaștere a vinovăției	150
4.4.2. Condițiile de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției	153
4.4.3. Conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției	160
4.4.4. Sesizarea instanței de judecată cu acordul de recunoaștere a vinovăției	168
4.4.5. Procedura de judecată în fața primei instanțe	171
4.4.6. Soluționarea sesizării având ca obiect acordul de recunoaștere a vinovăției	180
4.4.7. Conținutul sentinței prin care instanța se pronunță asupra acordului de recunoaștere a vinovăției	183
4.4.8. Calea de atac împotriva sentinței prin care instanța se pronunță asupra acordului de recunoaștere a vinovăției	185

CONCLUZII	188
------------------	------------

BIBLIOGRAFIE	198
---------------------	------------